

Sygn. akt III AUa 1138/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 sierpnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Anna Szczepaniak-Cicha (spr.)

Sędziowie: SSA Lucyna Guderska

SSA Iwona Szybka

Protokolant: sekretarz sądowy Małgorzata Matusiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 24 lipca 2019 r. w Ł.

sprawy J. W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o świadczenie przedemerytalne

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kaliszu

z dnia 11 września 2018 r. sygn. akt V U 530/18

oddala apelację.

Sygn. akt III AUa 1138/18

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 30 kwietnia 2018 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmówił J. W. prawa do świadczenia przedemerytalnego wskazując, że ubezpieczona nie nabyła prawa do spornego świadczenia mimo posiadania wymaganego wieku i okresu uprawniającego do emerytury, ponieważ nie opłacała składek na ubezpieczenia społeczne do dnia wydania postanowienia sądu o ogłoszeniu upadłości działalności gospodarczej.

J. W. odwołała się od powyższej decyzji wnosząc o jej zmianę i przyznanie świadczenia przedemerytalnego. Podała, że wniosek o upadłość złożyła już w czerwcu 2017 r., a z braku środków zamknęła działalność w lipcu 2017 r., kiedy to komornik zlicytował majątek jej firmy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. domagał się oddalenia odwołania.

Sąd Okręgowy w Kaliszu wyrokiem z dnia 11 września 2018 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał J. W. prawo do świadczenia przedemerytalnego od dnia 30 marca 2018 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. W., urodzona w (...) r., w 2018 r. ukończyła 57 lat. Wykazała staż pracy wynoszący 40 lat, w tym okres składkowy w wymiarze 30 lat 8 miesięcy i 27 dni oraz okres nieskładkowy w wymiarze 9 lat 3 miesięcy i 3 dni. Taki staż ubezpieczeniowy wnioskodawczyni wykazała na dzień 31 lipca 2017 r., tj. na dzień zaprzestania prowadzenia działalności gospodarczej.

J. W. opłacała składki na ubezpieczenie społeczne do dnia 31 lipca 2017 r. Po tej dacie nie płaciła już składek. Od dnia 22 sierpnia 2017 r. do dnia 8 listopada 2017 r. i od dnia 13 grudnia 2017 r. odwołująca pobierała zasiłek dla bezrobotnych.

W czerwcu 2017 r. J. W. złożyła wniosek o ogłoszenie upadłości. Sprawę zarejestrowano w Sądzie Rejonowym w Kaliszu pod sygn. akt V GU 131/17. Odwołująca została wezwana do uiszczenia zaliczki na wydatki. Nie uiszczyła jej w terminie, w związku z tym w dniu 8 września 2017 r. nastąpił zwrot wniosku. W dniu 20 września 2017 r. ubezpieczona wpłaciła zaliczkę na wydatki i złożyła pismo nazwane ponownym wnioskiem o ogłoszenie upadłości. Uiszczone należności zaliczono na wydatki do sprawy ponownie zarejestrowanej sygn. akt V GU 189/17 i Sąd Rejonowy Kaliszu w tej sprawie w dniu 1 grudnia 2017 r. wydał postanowienie o ogłoszeniu upadłości.

Wnioskodawczyni prowadziła stację paliw, która została sprzedana na licytacji komorniczej w lipcu 2017 r. Po sprzedaży odwołująca nie mogła już fizycznie prowadzić działalności gospodarczej. W listopadzie 2017 r. krótkotrwale zarejestrowała działalność gospodarczą po informacji syndyka, że musi tak zrobić aby ogłosić upadłość.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd zważył, że po myśli art. 2 ust 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych, świadczenie przedemerytalne przysługuje m.in. osobie, która do dnia ogłoszenia upadłości prowadziła nieprzerwanie i przez okres nie krótszy niż 24 miesiące pozarolniczą działalność, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych i za ten okres opłaciła składki na ubezpieczenie społeczne oraz do dnia ogłoszenia upadłości ukończyła co najmniej 56 lat kobieta i 61 lat mężczyzna i posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 dla mężczyzn.

Zgodnie zaś z ust 3 tego przepisu, świadczenie przedemerytalne przysługuje osobie spełniającej do niego warunki po upływie 6 miesięcy pobierania zasiłku dla bezrobotnych, jeżeli jest nadal zarejestrowana jako bezrobotna, w okresie pobierania zasiłku dla bezrobotnych nie odmówiła bez uzasadnionej przyczyny przyjęcia propozycji odpowiedniego zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w rozumieniu ustawy o promocji zatrudnienia albo zatrudnienia w ramach prac interwencyjnych lub robót publicznych i złoży wniosek o przyznanie świadczenia przedemerytalnego w terminie nie przekraczającym 30 dni od dnia wydania przez powiatowy urząd pracy dokumentu poświadczającego 6. miesięczny okres pobierania zasiłku dla bezrobotnych.

J. W. ukończyła 56 lat w dniu (...) Wykazała staż pracy wynoszący 40 lat. Odwołująca prowadziła działalność gospodarczą przez okres ponad 24 miesiący i z tego tytułu opłacała składki na ubezpieczenie emerytalno-rentowe. Sąd ogłosił upadłość tej działalności.

Ubezpieczona była zarejestrowana w urzędzie pracy i pobrała zasiłki dla bezrobotnych przez okres ponad 180 dni, nie odmówiła także przyjęcia propozycji pracy. Odwołująca spełniła więc warunki do przyznania świadczenia przedemerytalnego.

Na poparcie tych twierdzeń Sąd Okręgowy przywołał zapatrywania wyrażone w wyrokach: Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 15 marca 2006 r., III AUa 15/06, Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 21 czerwca 2017 r., III AUa 1332/16, Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim z dnia 6 czerwca 2018 r., V U 213/18. Uznając zasadność odwołania Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wywiódł organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych oraz obrazę przepisów o postępowaniu, tj. art. 233 § 1 k.p.c. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania. W uzasadnieniu środka odwoławczego apelujący odwołał się do literalnej wykładni przesłanki „do dnia ogłoszenia upadłości” zawartej w przywołanym przepisie.

Sąd Apelacyjny w Łodzi ustalił dodatkowo i zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego podlega oddaleniu.

Stosownie do treści art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (t.j. Dz.U. z 2017 r. poz. 2148), prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie, która:

- 1) do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z powodu likwidacji pracodawcy lub niewypłacalności pracodawcy, w rozumieniu przepisów o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, u którego była zatrudniona lub pozostawała w stosunku służbowym przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, ukończyła co najmniej 56 lat - kobieta oraz 61 lat - mężczyzna i posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, lub
- 2) do dnia rozwiązania stosunku pracy lub stosunku służbowego z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2008 r. Nr 69, poz. 415, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o promocji zatrudnienia”, w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna oraz posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 30 lat dla kobiet i 35 lat dla mężczyzn, lub
- 3) do dnia ogłoszenia upadłości prowadziła nieprzerwanie i przez okres nie krótszy niż 24 miesiące pozarolniczą działalność, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych”, i za ten okres opłaciła składki na ubezpieczenia społeczne oraz do dnia ogłoszenia upadłości ukończyła co najmniej 56 lat - kobieta i 61 lat - mężczyzna i posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, lub
- 4) zarejestrowała się we właściwym powiatowym urzędzie pracy w ciągu 30 dni od dnia ustania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, pobieranej nieprzerwanie przez okres co najmniej 5 lat, i do dnia, w którym ustało prawo do renty, ukończyła co najmniej 55 lat - kobieta oraz 60 lat - mężczyzna i osiągnęła okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, lub
- 5) do dnia rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów ustawy o promocji zatrudnienia, w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 35 lat dla kobiet i 40 lat dla mężczyzn, lub
- 6) do dnia 31 grudnia roku poprzedzającego rozwiązanie stosunku pracy lub stosunku służbowego, z powodu likwidacji pracodawcy lub niewypłacalności pracodawcy, w rozumieniu przepisów o ochronie roszczeń pracowniczych w razie niewypłacalności pracodawcy, u którego była zatrudniona lub pozostawała w stosunku służbowym przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiadała okres uprawniający do emerytury wynoszący co najmniej 34 lata dla kobiet i 39 lat dla mężczyzn.

Przepis ten tworzy zatem sześć grup osób uprawnionych do świadczenia przedemerytalnego, przy czym grupy te są względem siebie rozłączne, czyli do nabycia uprawnienia wystarczające jest spełnienie przesłanek zawartych w jednym z wymienionych punktów, wraz z określonymi w art. 2 ust. 3 ustawy. Wskazane w poszczególnych punktach przepisu warunki sprowadzają się do osiągnięcia przez osobę ubiegającą się o świadczenie określonego wieku oraz stażu, a także do pozostawania bez pracy ze względu na wymienione enumeratywnie przyczyny.

Podkreślić należy, że sąd ma obowiązek zbadania wszystkich przesłanek nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego, co w okolicznościach niniejszej sprawy oznaczało konieczność zbadania przesłanek, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych.

Sąd Okręgowy uwzględniając odwołanie ustalił, że wnioskodawczyni zaprzestała prowadzenia działalności z dniem 31 lipca 2017 r. Do tej daty opłacała składki na rzecz ZUS. Sąd podniósł, że po sprzedaży stacji paliw w lipcu 2017 r.

odwołująca nie miała już możliwości aby fizycznie prowadzić działalność, a od sierpnia 2017 r. przeszła na zasilek dla bezrobotnych.

Zważyć należy, że apelujący Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie zakwestionował ustalenia, iż z dniem 31 lipca 2017 r. doszło do faktycznego zaprzestania prowadzenia działalności przez odwołującą, lecz podniósł, że upadłość została ogłoszona w dniu 1 grudnia 2017 r. i do tej daty nie była prowadzona działalność oraz nie opłacono składek, jak wymaga przepis. Sąd pierwszej instancji stwierdzając, że wnioskodawczyni spełniła warunki wskazane w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych powołał się na stanowisko wyrażone przez Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 15 marca 2006 r., III AUa 15/06. W motywach tego orzeczenia zaprezentowana została celowościowa wykładnia pojęcia „ogłoszenie upadłości” na gruncie przywołanego przepisu. Sąd ten stwierdził, że jest możliwe zaakceptowanie stanowiska, iż ogłoszono upadłość, choć w istocie właściwy sąd oddalił wniosek o ogłoszenie upadłości, jeśli przeszkodą do uwzględnienia wniosku o ogłoszenie upadłości był brak możliwości wpłacenia zaliczki na poczet kosztów postępowania sądowego. W takim stanie faktycznym istnieją podstawy aby przyjąć, że cel, jakiemu ma służyć ma świadczenie przedemerytalne został zrealizowany i pomimo braku orzeczenia uwzględniającego wniosek przedsiębiorcy o ogłoszenie upadłości osobie zainteresowanej przysługuje świadczenie przedemerytalne uzasadnione upadłością. Sąd zaakceptował przy tym wypowiedzi prof. B.-M. - Kierownika Katedry Prawa (...) i Polityki Społecznej (...), iż uzależnienie prawa do świadczeń przedemerytalnych dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą od ogłoszenia upadłości powoduje nieuzasadnione i sprzeczne z Konstytucją RP nierówne traktowanie tej grupy ubezpieczonych, rozróżniając upadłość od innych okoliczności powodujących ustanie działalności gospodarczej (wyrejestrowanie działalności, cofnięcie koncesji, likwidacja działalności lub faktyczne jej zaprzestanie), a to powoduje, że brak majątku dłużnika, jako powód odmowy ogłoszenia upadłości, winien być traktowany na równi z jej ogłoszeniem. Równe traktowanie ubezpieczonych sprzeciwia się takiej sytuacji, aby osoby majątne były uprzywilejowywane wobec osób, które nie mają pieniędzy nawet na przeprowadzenie postępowania upadłościowego, a do tego w istocie prowadzi literalna wykładnia przepisu stosowana przez ZUS (OSA 2007 nr 8, poz. 14).

Sąd Apelacyjny w Łodzi w swym orzecznictwie akceptująco odnosił się już do tych zapatrywań, wskazując w uzasadnieniu wyroku z dnia 17 września 2014 r., III AUa 2524/13, że literalna wykładnia treści przepisu przyjmowana przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych prowadzi do nieakceptowalnej sytuacji, w której kryterium różnicującym przedsiębiorców staje wyłącznie fakt posiadania środków na pokrycie postępowania upadłościowego, mimo że - w świetle pozostałych przesłanek - upadłość jest w pełni uzasadniona i dopuszczalna. W sprawie tej wniosek o ogłoszenie upadłości został oddalony przy ocenie, że aktualna na ówczesną chwilę kondycja finansowa ubezpieczonej nakazuje uznać ją za niewypłacalną w rozumieniu art. 10 i art. 11 prawa upadłościowego. Dłużniczka nie wykonywała swych wymagalnych zobowiązań pieniężnych wobec wierzycieli i niewykonywanie to miało charakter trwały. Powód oddalenia wniosku stanowił zaś wyłącznie brak środków na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego. Oprócz braku wymaganych środków pieniężnych na pokrycie kosztów postępowania ubezpieczona spełniła pozostałe warunki uzasadniające ogłoszenie jej upadłości. Wywody te Sąd Apelacyjny w Łodzi skonkludował stwierdzeniem, że konieczność posiadania środków na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego, uzależniająca jej ogłoszenie na gruncie ustawy prawo upadłościowe i naprawcze, w świetle celów przypisanych świadczeniom z ubezpieczeń społecznych nie stanowi warunku bezwzględnie (LEX nr 1527035).

Sąd Apelacyjny w składzie rozpatrującym sprawę niniejszą zapatrywania te podziela i uznaje za adekwatne do okoliczności sprawy niniejszej.

J. W. od dnia 7 sierpnia 2001 r. prowadziła działalność gospodarczą pod nazwą (...) z siedzibą w O.. Działalność ta polegała na sprzedaży paliw na stacjach paliw. Posiadała wraz mężem nieruchomość (KW nr (...)) w O. zabudowaną stacją paliw, obciążoną hipotekami. W wyniku prowadzonej egzekucji nieruchomość ta została zbyta postanowieniem Sądu Rejonowego w Ostrowie Wielkopolskim w sprawie sygn. akt I Co 868/15. Z wyciągu rachunku bankowego na dzień 1 czerwca 2017 r. wynika, iż saldo firmy wynosiło 362,60 zł (odpis postanowienia Sądu Rejonowego w Kaliszu z dnia 1 grudnia 2017 r., V GU 189/17, k. 11-14 akt ZUS).

W czerwcu 2017 r. J. W. nie była już wypłacalna i złożyła wniosek o ogłoszenie upadłości. W uzasadnieniu wniosku poinformowała, że działalność praktycznie nie jest już wykonywana od stycznia 2017 r., kiedy to weszła w życie zmiana przepisów związanych z koncesjami na obrót i sprzedaż paliwami płynnymi. Nie była w stanie przedłużyć koncesji ze względu na koniczność przedłożenia zaświadczenia o niezaleganiu ze składkami na rzecz ZUS i podatkami. Z nieruchomości prowadzona jest egzekucja przez komornika sądowego (odpis wniosku k. 5-8).

Zarządzeniem z dnia 8 września 2017 r. w sprawie V GU 131/17 Sądu Rejonowego w Kaliszu nastąpił zwrot tego wniosku z uwagi na nieopłacenie zaliczki na wydatki w kwocie 4.250 zł (zarządzenie okazane na rozprawie, protokół k. 50v). J. W. ponowny wniosek złożyła w dniu 20 września 2017 r., opłaciła ten wniosek i uiściła zaliczkę na wydatki. Podała, że ma pięcioro dzieci, które złożyły się na owe opłaty.

Prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w Kaliszu z dnia 1 grudnia 2017 r., V GU 189/17, ogłoszona została upadłość J. W. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą J. W. (...) z siedzibą w O.. Z treści uzasadnienia wynika, że postanowieniem z dnia 23 października 2017 r. doszło w tej sprawie do zabezpieczenia postępowania egzekucyjnego prowadzonego przez komornika sądowego oraz zabezpieczenia majątku dłużniczki przez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego. Sąd Rejonowy wskazał, iż nastąpiła niewypłacalność dłużniczki w rozumieniu art. 11 prawa upadłościowego, dłużniczka nie reguluje bowiem swoich wymagalnych zobowiązań pieniężnych wobec wierzycieli, a wartość majątku jest mniejsza, niż wartość zobowiązań. Sąd Rejonowy ustalił, że lista zobowiązań dłużniczki obejmuje 33 wierzycieli na łączną kwotę 1.696.628,05 zł. Na częściowe pokrycie zobowiązań pozwoli należność otrzymana tytułem zapłaty przez komornika za sprzedaż stacji benzynowej w kwocie 931.725 zł. Jednocześnie prowadzi to do wniosku, że wszystkie okoliczności wskazujące na niewypłacalność dłużniczki istniały już w lipcu 2017 r. i był to stan trwały, a brak ogłoszenia upadłości z wniosku złożonego w czerwcu 2017 r. wynika wyłącznie z nieopłacenia zaliczki, do czego doszło z powodu braku środków pieniężnych po stronie wnioskodawczynie. Fakt, że ubezpieczona złożyła we wrześniu 2017 r. kolejny wniosek, pożyczyła pieniądze na opłaty i upadłość ostatecznie została ogłoszona 1 grudnia 2017 r., nie może stawiać jej w gorszym położeniu, niż osoby, która posiadałaby środki na opłacenie uzasadnionego przecież wniosku o upadłość z czerwca 2017 r. W tej sytuacji należy przyjąć, za Sądem Okręgowym, że J. W. spełniła wszystkie przesłanki uprawniające do świadczenia przedemerytalnego, gdyż firma była już w faktycznej upadłości w dniu 31 lipca 2017 r., co potwierdziło późniejsze orzeczenie właściwego sądu.

Wykładnia funkcjonalno-celowościowa spornej przesłanki znajduje potwierdzenie w samej istocie świadczenia przedemerytalnego, które stanowi pomost pomiędzy okresem zatrudnienia lub prowadzenia działalności a nabyciem prawa do emerytury, zaś powtarzającym się w ustawie warunkiem do nabycia prawa do tego świadczenia jest rozwiązanie stosunku pracy bądź zakończenie pozarolniczej działalności, będące skutkiem zdarzeń uniemożliwiających dalsze funkcjonowanie pracodawcy bądź też prowadzenie działalności. Zatem zaprzestanie prowadzenia działalności gospodarczej z powodu niewypłacalności potwierdzone ogłoszeniem upadłości, ze wskazaniem istnienia przesłanek tej upadłości już w momencie trwałego zaprzestania prowadzenia działalności, może być w wyjątkowych okolicznościach - takich jak w sprawie niniejszej - uznane za spełnienie warunku prowadzenia działalności gospodarczej do ogłoszenia upadłości, przewidzianego w art. 2 ust. 1 pkt 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Uprawnia to J. W. do świadczenia przedemerytalnego, ponieważ ukończyła 56 lat i udokumentowała 40 lat okresów składkowych i nieskładkowych, przy wymaganych we wskazanym przepisie 20. latach tychże okresów.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 385 k.p.c., bezzasadną apelację organu rentowego oddalił.